

ALİ HAYDAR BEY

Gürsel AKINGÜÇ

Ali Haydar Bey, 1880 yılında Rıza Bey'in oğlu olarak Bursa'da dünyaya gelmiştir. 21 Nisan 1897'de o dönemde ordunun ihtiyacı olan topçu ve istihkâm sınıfı subayları yetiştiren Mühendishâne-i Berrî Hümayûn'a girmiştir. Bu okuldan 26 Aralık 1900'de "1316 – Seyyar Top.14" sicil numarası ve "Mülâzım-ı Evvel" (Üsteğmen) rütbesiyle mezun olmuş ve merkezi Edirne'de bulunan 2'nci Ordu Komutanlığı emrine atanmıştır.

1 Ekim 1903'te 2'nci Ordu kuruluşundaki 2'nci Topçu Tümeni, 4'üncü Topçu Tugayı, 7'nci Seyyar (Sahra) Topçu Alayının yaverliğine tayin edilmiştir. 23 Mayıs 1907'de 8'inci Seyyar (Sahra) Topçu Alayı, 1'inci Sahra Topçu Taburu, 1'inci Bataryasına rütbesiyle naklen tayin olmuştur.

9 Temmuz 1908'de "Yüzbaşı" rütbesine terfi etmiştir. 23 Şubat 1909'da 2'nci Orduya bağlı Seyyar (Sahra) Obüs Topçu Alayı, 1'inci Tabur, 3'üncü Batarya Komutanlığı görevine tayin edilmiştir.

13 Haziran 1910'da 2'nci Topçu Tümeni, 5'inci Topçu Tugayı, 10'uncu Seyyar Topçu Alayı, 1'inci Tabur, 1'inci Batarya Komutanlığına rütbesiyle naklen tayin olmuştur. 21 Mart 1911'de İstanbul Maltepe'de bulunan Endaht Mektebi Taburunun 2'nci Bölük Komutanlığına atanmış, 4 Ocak 1912'de Trablusgarp'a gönderilmiştir. 27 Ocak 1912'de "Kolağası" (Kıdemli Yüzbaşı) rütbesine terfi etmiştir. 1 Mart 1914'te "Bahriye ve Muâyene Heyet-i Esliha-i Sakile Şubesi, Sahra Topçu Kısmı" üyeliğine rütbesiyle naklen tayin edilmiştir.

17 Ağustos 1914 günü, 2'nci Kolordu başlısı 5'inci Piyade Tümeninin kuruluşunda bulunan 5'inci Sahra Topçu Alayının 3'üncü Sahra Topçu Taburu Komutanlığına atanmıştır. 5'inci Tümen, 24 Mart 1915 günü kurulan 5'inci Ordu emrine verilmiş ve Evreşe bölgesinde görevlendirilmiştir. 25 Nisan 1915 günü Çanakkale Kara Muharebelerinin başlamasını müteakip Başkomutanlık Vekâletinin

emirleri doğrultusunda 28 Nisan 1915 günü 3'üncü Kolordu Komutanlığı emrine verildiğinden Arıburnu Cephesi'ne intikal etmiştir. Çanakkale Kara Muharebeleri sırasında, Kuzey Grubu (3'üncü Kolordu) Komutanlığı sorumluluğundaki Arıburnu Cephesi'ndeki çarpışmalarda, 5'inci Sahra Topçu Alayının 3'üncü Tabur Komutanı olarak görev almıştır.

19 Temmuz 1915 günü Topçular Sırtı üzerinde, Kemalyeri'nin yaklaşık 450 – 500 metre güneyindeki bir mevkiye taburunun mevzilendiği bölgeye, Anzak obüs bataryalarının açtığı topçu ateşi ile ağır yaralanmıştır. Aynı gün, Yalova köyü güneyindeki ormanlık alanda kurulu bulunan 7'nci Tümen Seyyar Hastanesi'ne sevk edildiyse de yolda şehit olmuştur.

Ali Haydar Bey'in nasıl şehit olduğu ve toprağa verildiği ise komutanı olduğu taburun 19 Temmuz 1915 tarihli harp ceridesinde şu ifadeler kullanılmıştır: "*Tek tük ateşler teati edildi. Düşman tayyareleri uçtu. 6:30 evvelde düşmanın obüs mermilerinden biri tayyare mevziimizin önünde infilak etti. Orada tayyareye endaht için hazır bulunan tabur kumandanı Haydar Beyle, Mülâzım-ı evvel Reşid ve Mülâzım-i sani Ali Efendi'yi ve iki top numara neferini şehit etti. Obüs mermisi tayyare mevziinde bulunan ve mermi dolu olan cephane sandığına isabetle infilak ettiğinden cebel mermileri de iştiâl etmiş, tahribat müthiş olmuştur (8 cebel mermisi infilak etti).*"

Esat Paşa'nın "Çanakkale Savaşı Hatıraları" adlı kitabında ise Topçu Kıdemli Yüzbaşı Ali Haydar Bey'in şehit olması şu sözlerle anlatılmıştır: "*Bir düşman mermisinden, gayet kıymetli Haydar Efendi namında bir topçu yüzbaşısı ve Mehmed Ali isminde bir topçu mülazımı ile bir-iki nefer şehit oldu. Düşmanın bütün bu harekâtından, veliahdın Gelibolu Yarımadası'nda bulunduğuna dair malûmatı olduğu, istidlâl edilmekteydi.*"

20 Temmuz 1915 günü Yalova köyünün hemen dışında bulunan köy mezarlığının yol kenarındaki bir bölümünde oluşturulan zabitan meşhedine (subay şehitliği) defnedilmiştir. Ali Haydar Bey'in mezar taşında aşağıdaki ifadeler yazılıdır.

*“Hüve’l-Bâkî - Sahra Topçu - Beşinci Alâynın -
Üçüncü (Tabur) Kumandanı
(Ali) Haydar Bey – Ruhuna El-Fâtiha
6 Temmuz sene 331”*

Çanakkale Muharebelerinde şehit olup mezarı bilinen birkaç subaydan biri olan Haydar Efendi'nin mezarının daha sonra tümgeneral rütbesine kadar yükselen ağabeyi Mehmet Sabri (Erçetin) Paşa tarafından yaptırılmış olduğu düşünülmektedir.

Topçu Kıdemli Yüzbaşı Ali Haydar Efendi şehit olduktan sonra annesi Münire Hanım, Enver Paşa'ya bir mektup yazmıştır. Münire Hanım, bir şehit annesi olarak ordunun daimî başarısından dolayı en içten duygularıyla mutlu ve övünç duyduğunu, vatan uğruna çaba gösteren askerlerin başarısı için dua ettiği ifade etmiştir.

Ali Haydar Bey'in askerî becerileri, adaşı Zabit Vekili Ali Haydar Efendi'nin Çanakkale Cephesi'ni ziyaret eden Heyet-i Edebiyye üyesi Yusuf Râzi ile gerçekleştirdikleri söyleşide bahsedilmektedir. Ali Haydar Efendi, Haydar Bey'in ne kadar değerli ve kudretli bir komutan olduğunu şu sözlerle anlatmıştır: *“Ba-husus topların yerleştirileceği mahalleri intihap etmek hususunda fevkalade bir mahareti var imiş. Bir dolaşım araziye gözden geçirdikten sonra: “İşte burada toplarım düşman ateşinden masun bulunuyor” dedi mi bu husustaki takdirinde hiçbir vakit yanılmadığını hikâye ediyorlar.”*

Zabit vekilinin anlattığı başka bir anekdotta, İngilizlerin uzun bir süre uğraşım ele geçirdiği bir tepiyi ifade etmiştir. İngilizler bir süre sonra bu tepe üzerinden top atışı yaparak Türk mevkilerini ateş altına almaya başlamıştır. Bu durum karşısında Haydar Bey, bu tepenin tam karşısına toplardan birini yerleştirir ve gönderdiği ilk mermi ile düşman topunu kırmayı başarır. Attığı ikinci mermi ise küçük istihkâmı tamamen dağıtır. Zabit vekilinin anlatmış olduğu olayların ne kadar doğru ne kadar yanlış olduğu bilinmez ancak Haydar Bey'in kuşkusuz başarılı bir komutan olduğu da yadsınamaz.

Trablusgarp Savaşı ile Balkan Savaşı'na da katılmış olan Kıdemli Yüzbaşı Ali Haydar Bey, iki yılı Trablusgarp Savaşı'ndan, bir yılı da Balkan Savaşı'ndan verilen üç yıllık kıdem zammı dahil olmak üzere toplam 21 yıl, 2 ay, 29 gün Türk ordusunda hizmette bulunmuştur.

Şehit düştüğü yıl itibariyle 35 yaşında ve bekâr olan Ali Haydar Bey'in ailesi, 1934 yılında yürürlüğe giren Soyadı Kanunu gereğince “Erçetin” soyadını almıştır.

Kaynakça

Akingüç, Gürsel ve İsmail Sabah. *Bir Çanakkale Şehidinin Trablusgarp Günlüğü Topçu Kıdemli Yüzbaşı Ali Haydar Efendi*. İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayınları, 2019.

Ayvazoğlu, Beşir. *Edebiyatın Çanakkale'yle İmtihani: Arıburnu ve Seddülbahir'de On Gün*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2015.

On Yıllık Savaşın Günlüğü-Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşları Orgeneral İzzettin Çalışlar'ın Günlüğü. Haz. İsmet Görgülü ve İzzeddin Çalışlar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997.

Tanin. No: 2471, (2 Kasım 1915), s. 3.

Tanin. No: 2481, (12 Kasım 1915), s. 1.

Atıf

Akingüç, Gürsel. “*Ali Haydar Bey*”, Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi, Ed. Murat Karataş, İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), 2023.

Gürsel Akingüç, “*Ali Haydar Bey*”, Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi, Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), İstanbul 2023.